

BOTANISKA NOTISER

UTGIFNE AF

AL. ED. LINDBLOM.

N:o 6.

Juni.

1845.

I. Original-Afhandlingar och öfversättningar.

1. Om en sällsynt och märkvärdig förgrening hos *Yucca aloifolia* L., af Antonio Prestandrea i Messina. Upläst under Je Italienska Naturforskarnes möte i Milano i Sept. 1844 af Prof. Parlatore. — Öfversättning i sammandrag från författarens manuskript af C. F. Nyman.

*Norr om Messina, på vägen till Faro, ej längre bort än en mil (ital.), är en trakt, som troligen för det behagliga i läget kallas "Paradiso". Der anmärker man på få stegs afstånd till venster om vägen en individ af *Yucca aloifolia* L., som genom sitt majestätiska utseende och sin egna vext ådrager sig botanistens upmärksamhet. Stammen hos denna *Yucca* håller i längd 44 sicilianska palmi (spaun eller $\frac{3}{4}$ fot) och i omkrets vid basen 16 dito; härvid bör anmärkas att dess bas har nästan formen af en halfcirkel och att trenne individer synas förenade under det att i sjelfva verket der är blott en enda. Stammen aftager småningom i tjocklek från basen mot spetsen, der den slutligen får blott en tum i diameter, och företer sålunda en konisk form, som helt och hållet tillhör dikotyledonerna och greniga monokotyledoner, så mycket mer som den från den något hoptryckta basen vid fyra spans (palmi) höjd öfver jorden blir fullkomligt rund, der den ock för första gången delar sig i tvenne grenar. Från denna punkt ser man en beständig och regelbunden multiplikation af grenar — en fullkomlig och fortsatt dikotomi, uprepad väl fem gånger! — och mig synes densamma ännu fortsättas, åtminstone tror jag så efter undersökning af de yttersta smågrenarna. — Jag bör dessutom på förhand anmärka att denna stam ej eger några märken efter gamla blad, utan har barken (skalet) till och med något sprickig

liksom en gammal dikotyledon, så att den vid första påseende synes vara stammen af *Cupressus sempervirens*; — dess ålder är omkring 50 år.

Bekant är den sanning, som Baco uttalade, att nemligen lifvets fenomen och lagar högeligen uplysas af organismens anomalier *), bland hvilka ofvanbeskrifne efter mitt omdöme är af största vikt och intresse. — Dikotomien i denna förgrening synes mig värd mycken upmärksamhet. — Det är ej sällsynt att några arter af Palmernas och Liljeyexternas familjer grenar sig, och *Yuccan* från Norra Amerika blir ofta grenig i Brasilien och Mexiko, der den äfven ernår gigantiska former; ej sällan upkommer denna grenighet också på Sicilien, men, så vidt jag vet, har den egna ofvan omtalade dikotomien ännu ej blifvit observerad hos andra individer.

Den teori, som De Candolle framställt för att förklara den reguliera dikotomien hos *Hyphæne cucifera*, *Castanea vesca*, *Syringa vulgaris*, m. fl., kan efter min tanke ej lämpas på närvarande fall. Bladen äro nemligen hos *Yucca* i spiral, och ej motsatta eller kransvisa i egentlig mening, hvilket fordras för nämnde teori. Ej heller kan det i något hänseende inrymmas bland antalet af de falska dikotomier, som Saint Hilaire så väl beskrifvit. Hvad som isynnerhet skiljer den verkliga dikotomien från den falska är just att hos den förstnämnda de två grenar som bilda klynnedelningen tillhöra samma vegetations-grad, då motsatsen eger rum hos den sednare. Nu äro *Yuccans* klynnedelta grenar samtida och höra naturligtvis till samma vegetations-grad. Då man påminner sig hvad som är känt om orsaken till grenigheten hos *Yuccæ*, *Dracænæ* &c. är jag öfvertygad att giltigheten af mitt skäl skall erkännas. Är det säkert att blomman är stjelkens eller dess representanters organiska gräns (*terminazione*)? är det äfvenledes säkert, att, då hos nämnde monokotyledoner blomman förtorkar, stammen ej skulle kun-

*) Qui enim vias naturæ noverit is deviationes etiam facilius observabit; at rursus qui deviationes noverit, is accuratius vias describet. Bacon. Nov. org. lib. 11. § 39.

na fortfara att förlängas, att ej den för densamma bestämda saft flyter tillbaka för att befördra lif och tillväxt af de knoppar som förutsättas dolda i bladens veck? Derföre då jag ser två grenar vid samma punkt, hvarest stammen af sagde orsak stadnat i förlängningen, så måste antagas att de mottagit utvecklingens impuls på samma gång, att de genomgått samma faser af tillväxt, slutligen att de äro samtida, så mycket mer som de bibehålla en lika diameter och nästan samma längd. Denna observation uteslutar vår casus från de falska dikotomiernas antal, likasom vi visat den ej kunna förklaras enligt teorien för de sanna.

För närvarande vågar jag ingenting säga till förklaring af detta fenomen, men skulle det anses vara af den vigt att det förtjenar botanisternas upmärksamhet, skall sådant upmuntra mig att anatomice och morphologic närmare undersöka detsamma. —

2. *En botanisk exkursion i östra Peru*; ur Edv. Pöppigs Reise in Chile, Peru und auf dem Amazonenstrome 1827—1832 (Leipz. 1835—36), öfversatt af C. J. Hartman*).

Rundt om bergen är allt betäckt med en evig skog; ty detta namn förtjenar väl en sådan, som för det mesta består af träd, hvilka, sedan hufvudstammen med yxan blifvit fälld, genast från roten uppskjuta med ny kraft. Endast på de få ställen, der en mer sandig jordmån erbjuder vexterna en mindre rik näring, och solen uttorkar fukten, utvecklar sig i inskränkta streck en egendomlig vegetation (Pajonalernas), hvilken i det mellersta Huallaga i full glans och sällsamhet uppträder på de stensalltagren betäckande bergen Pilluana, Sapuosa och Lamas. Höga och kraftiga upsträfvä, djupast i dalen, träden med den aldrig rödda Urskogens hela majestät, och endast här saknas det

*) Förf. befinner sig nu i Pampayaco, en plantage 10 à 12 mil från Huanuco. — Det kan vara angenämt för Nordens Botanister att kasta en blick in i Amerikas herrliga Urskogar, som de ej ega hopp att på nära håll få beskåda. Öfvers. anm.

af träden förqvädda, ogenomträngliga buskaget. Högre upp på bergen smalna stammarne, men de träda så mycket tätare tillhopa och trotsa derigenom stormarne, hvilka endast ett fristående träd, en rese i Vextverlden, Bomullsträdet (*Bombax*) förmår motstå med en stam af 12 eller flera fot i diameter, understödd af en mängd grofva stödpelare, och hvars platta parasoll-lik, allt annat öfverskuggande krona skyddar en omkrets af mer än hundra steg mot middags-solens lodrätta strålar. Ett tätt buskverk uppfyller denna region, och det är här som Ormbunkarne och klängvexterna företrädesvis trifvas. Närmare bergens toppar får småskogen en egen karakter, i det den utgöres af ytterst greniga buskar, med små mörkgröna blad och blommor i stora lysande qvastar. Vexter af ett helt främmande utseende intaga de högsta klipporna och erinra om de torra Andernas flora, ej om Urskogarnes evigt fuktiga region. Skildringen af en enda exkursion i dessa berg torde måhända gifva läsaren en mera lifvande bild af denna natur, än alla aforistiska framställningar, äfvensom den bäst målar det egna sätt, hvarpå botanisten här måste företaga sina vandringar, samt de dermed förenade mödor.

Mot östern sänker sig Pampayacos dälld bröststört ned, för att öppna sig i Huallagas floddal; men under hvad gestalt detta sker, kände ingen af inbyggarna, då de korta gångstigarne omkring stället endast föra till Coca planteringarne *), och hvarken nyfikenhet eller behof gifva någon anledning till vildmarkens utforskande. Då det är omöjligt att vinna en fri utsigt, är, oakadt de omslutande bergens utomordentliga höjd, vilsegående så mycket lättare, som man nästan vid hvart steg frestas att afvika från den föresatta riktningen genom den öfverraskande och omotståndliga lockelsen af nya blommor, den ena skönare än den andra, och det steg för steg, tills man vid den oändliga mängden af intressanta föremål förlorar all upmärksamhet på lokalerna och slutligen ej vet hvar man är. Det är därför

*) *Erythroxylon Coca*, hvars blad hafva ungefär samma rusgifvande verkan som opium och mycket brukas i Peru.

rådligast att välja en bäck- eller ström-fåra till ledning, så mycket hellre som den mindre besväras af den för hvart enda steg hinderliga vegetationen. Tidigt på morgonen gjorde jag upbrott, såsom vanligt alldeles ensam, men beväpnad med den nödvändiga skogsknifven (*facon*), sådan den peruvianska landtmannen brukar den; ett verktyg tjenligt till vapen, starkt nog att dermed fälla ett träd, samt lämpadt att både bäras som sidogevär och i hast förvandlas till ett spjut, i händelse det skulle behövas till försvar mot någon *Onze* (Amerikansk Panther). Efter ett par hundra steg var slutet redan hunnet af det med *Ara-cacha* *) och Tobak planterade fältet, och de täta snåren af trädlika *Solaner*, *Celtis* och *Lantaner*, sträbbladiga Peppar-arter buskaktiga dock icke brännande nässlor, det hela öfverspunnnet med *Serjanier* och *Paulinier*, förkunna att lokalen förut varit odlad, ty dessa vexter äro de första förelöparne till den på nytt framträngande urskogen, och med hvilka landtmannen ligger i en evig fejd. Sjelfva skogsbrynet omgifva, såsom en förmur, de parasollbladiga *Carludovikernas* sega häckar blandade med de herrligaste *Melastomer*, hvilka skimra af purpur och blått. Icke utan möda banar man sig väg mellan de präktigt blommande *Costus*-, *Maranta*- och *Amomum*-vexterna, hvilka älska fukt men ej skugga och derföre uteslutande uptaga stränderna af bäckar och friliggande vattensamlingar, der de uttränga allt annat. Sedan man med knifven besekrat dessa följer ett hvarf af sådana kärrväxter, som älska skugga, nemligen rörformiga, bredbladiga *Sanchezia*, jättelika 3 famnar höga *Eqviseta*, halftklängande Pepparslag, trädlika Ormbunkar (*Pteris*) och *Aroideer* med bar, trädaktig stam. Har man ändteligen framträngt till bäcken, så hoppar man från sten till sten, eller går man på sandbotten i det grunda vattnet, oförhindrad af de nedhängande grenarne af den rödblommiga *Hippotis*, *Lætia*, *Cestrum*, *Psychotria*, *Hamelia* och oräkneliga andra buskar, som ej äro så lätta att igenkänna, då de vissa ti-

*) *Conium moschatum*, hvars rot till smaken liknar Potatoes med lukt af Selleri.

der sakna blommor. Hvad skogsträden å ömse sidor om de branta, djupt klufna stränderna erbjuda, undandrager sig merändels vandrarens blickar, så ofta de affallna, omkringströdda blommorna icke fästa hans upmärksamhet och förmå honom att fälla de smalare stammarne. Ofta dragå sig festoner af *Bauhinier* och *Bignonier* i de underbaraste skepnader öfver hans våta stig och sammanbinda träden på båda stränderna med sina högt i luften sväfvande bryggor. Dock blir bäckens bädd icke alltid så lätt att bevandra, ty ju längre utföre och ju mer bergväggen sänker sig, ju ömrigare blifva stenblocken och de tvära branterna, som vinterfloden vållat och som icke utan svårighet kunna kringgå. Men just der möter man de trädstore Ormbunkarnes herrliga former i den yppigaste vegetation; ty ej sällan lyfta sig deras stammar tio till tolf alnar öfver den oändligt fruktbara marken. Vid första anblicken af dessa i sanning kungliga vexter, känner sig botanisten genomträngd af en förut icke spord entusiasm, ty sjelfva Palmerna göra icke på den nyss ankomne Europeen ett dylikt intryck; förmodligen emedan han vid annalkandet till kusterna redan på långt håll med kikaren och sedan så småningom gör sig med dem bekant, då Ormbunkträden i sina mindre tillgängliga bostäder på en gång öfverraska honom *). Omkring Cuchero äro de trädlika Ormbunkarne utomordentligt ömriga och bestå af flera arter, af hvilka några äro beväpnade med fruktansvärda, eburu korta, taggar, som förorsaka smärtsamma skråmor, då man mer nedhalkande än gående utför de branta hållarna, råkar in bland de tättstående stammarne. — Längre utföre blef trädvegetationen kraftigare, men strömbädden allt svårare, tills en tvärt öfver löpande dam af nedrasade klippstycken hindradē vidare framträngande. Genom en grottluk kanal, som bäcken under regntiden utgrävt i den hårda stenens lösare mellanhuvarf och som var

*) Ovanan att tänka sig de i Europa små och oansenliga vexterna såsom höga träd, då man snarare med öfverdrift i inbillningen målar sig palmerna, trädens furstar, som Linné kallar dem, bidrager väl äfven härtill.

rymlig nog att låta en människa tränga sig igenom, framlyste dagsljuset nedifrån. Sedan det lyckats att genomtränga öppningen befinner man sig vid foten af näende damm. *Oxalider* med sensitivblad, som föllo tillsammans vid minsta vidrörande, och andra späda vexter stodo i skuggan af de skönt bildade träden och med hvarje steg tilltog mängden af de smärre örtarna, tills en ny lodrätt stupa förbjöd allt vidare nedstigande i dalen. Tröttsam var återvägen till det ställe, hvarest den underjordiska färden gjordes, och icke mindre var bestörtningen, att oakadt det sorgfälligaste letande i de mångfaldiga klyfterna och hålen, omöjligan kunna återfinna det, som fört den oförsigtige ned i denna afgrund på tre sidor innesluten af höga nästan lodräta klippväggar och på den fjerde stängd af en tvärbruten bergsstupa. En ond trollmakt tycktes beherrska stället och göra all återgång omöjlig, om ej genom ett raskt bestigande af den branta sidoväggen. Händernas fria bruk var så nödvändigt på den farliga vägen, att de med så mycken möda tillkämpade vextskatterna måste med tungt hjerta såsom hinderliga bortkastas, ty under de första 500 foten fordrade hvarje steg på den vittrade kalkväggen, den sorgfälligaste undersökning med händerna, för att finna tag i den sönderfallande hällen och de lossnande småbuskarna. Nästan en timme förflöt under dessa ofta misslyckade försök tills en större och starkare vegetation tryggade mot missödet att ramla ned; men här spunno sig en hop förniga *Smilax*rankor genom det låta buskaget jemte den trädformiga *Nässlan* (*Urtica baccifera L.*), hvars blotta vidrörande väcker feber hos den mindre härdade. Myror af de modigaste och skarpast bitande slag hade der upfört sina talrika byggnader, såsom i ett hittills obestriddt territorium, och försvarade det med verkelig blodtörst, och buskarne aldeles osynliga under perukformiga lager af *Sclerier*, hvilkas blad äro skarpa som knifvar, afskaka vid minsta beröring härar af icke mindre förbittrade fiender af samma familj, eller ock ett groft stoft, som beständigt samlar sig mellan de tropiska häckarnes hoptrasslade grenar och som, af dels vegetabiliskt, dels animaliskt ursprung, förorsakar en odräglig bränning i huden, stun-

dom ett slags utslag. De underbara *Actinophyllerna*, träd med kolossala, mångflikiga blad, men med stammar, som stödda på andra utbreda sig horisontalt, öka väl jemte de armtjoeka *Bauhinie*- och *Bignonie*-rankorna svårigheterna, men äfven stöd-punkterna. Sådana trakter af den mest utomordentliga förvirring och sammanvexning härröra för det mesta af skogseldar, och innehålla nästan öfverallt en likformig, men icke derföre mindre märkvärdig vegetation. Det gifves ställen, hvarest dessa buskar, rankvexter och klängande gräs så sammanflätas, att själva knifven, förd af den outtröttligaste arm, icke förmår bana väg genom den outtömmeliga mängden af spänstiga qvistar, utau måste den oangenäma utvägen försökas att, med fara af kollision med myror och ormar, krypa fram under denna outredliga matta. Först då man upnått de mera långsluttande regionerna eller Cuchillas skarpa rygg, kommer man i en högre och mera luftig skogstrakt, hvarifrån man med lättadt och gladt sinne ser ned på den vådliga stigen, betecknad genom ett streck utföre bergväggen af sönderbrutna och nedmejade buskar. — På den här skildrade exkursionen lyckades det att från sydsidan bestiga de höga bergen, hvarpå Cuchero ligger, ett företag som väl ingen ännu försökt och hvartill endast den yttersta nödvändighet kunde förmå. Toppen prydes af gladare skogsdungar bestående af Chinaträd, vålluktande *Citrosmer*, storblommiga *Myrtnar*, *Aralier*, *Crotoner* och hundradetals smärre örter, i dessas skugga framlefvande sitt obemärkta lif. Vill man göra sig mödan att bana sig väg upp på de ännu högre omgifvande bergen, äro några få hundra fot tillräckliga att försätta vandraren i en helt olika zon af vextverlden. De underbara *Arum*-vexterna hafva äfven här sina representanter, ty om än de beta dalarnes ruttande trädstammar felas dem, så uptråda de här såsom arter, hvilka förmå vegetera på sjeliva hårda stenen. Att vexter ur familjer, hvilka annorstädes innehålla endast saftiga örter af lös byggnad och ringa höjd, här kunna visa sig under former, hvilka till och med afskräcka människor beväpnade med skärande verktyg, skall knapt någon oberest kunna föreställa sig. *Sachapinian* (*Carludovica angustifolia* R. & P.) är en sådan, ty

genom snåren, hvilka bildas af hennes glatta, elastiskt spänstiga för knifven allt för hårda och sega bladskaf, tränger icke lätt någon fram i rak linie. För ännu omöjligare torde en nordisk botanist hålla det, att de Orchideer, som äfven i drifhusen förekomma honom endast såsom medelmåttiga växter, i dessa aflägsna länder kunna uppträda med 9 alnar höga stammar och vexande så tätt tillsamman, att man behöfver ansträngning för att bana sig väg igenom dem. Och dylika former erbjuda de herrliga *Sobralierna* prydda med blommor, stora som trädgårdsliljor, af violett eller purpurfärg, förenade i mer än hundra-blommiga klasar. Dessa praktfulla gestalter betäcka, såsom Orchideerna i allmänhet, de högre bergen och lemna botanisten outtömliga materialier för undersökning och teckning. På en nästan fristående klippa, Ventanilla, frodas i största öfverflöd Ormbunkarne, som lemnade en mängd nya arter; dessutom de herrliga *Thibaudierna*, hvilkas yngre blad äro rosenröda och igenkännas på en hel mils afstånd från bergen; *Godoyan* med blommor liknande gula törnrosens; *Clusierna*, den vällyktande *Carupijan*, en pepparbuske, som hörer till Indianernas medicin; de underbara *Marcgravierna* och *Melastomerna*. Nedstiger man i de djupa klippvalgen kan man vara viss att möta nya under; ty så stor är i dessa berg det vegetativa lifvets kraft och mångfalden i dess yttringar, att den ringaste förändring i markens beskaffenhet, dess jordmon, lutning eller uphöjning, större eller mindre fuktighet, genast betingar och gynnar en olika vegetation. Härigenom utvecklar sig en omvexling, som knapt annorstädes finner sin like; och huru rik den är, kan slutas deraf, att endast vid vägen mellan Cassapi och Ventanilla, på en längd af 180 steg, räknades 48 särskildta träd och högre buskar! En dylik räkning kommer dock sällan sanningen nära, ty hvem kan i ett sådant virrvarr räkna alla stammar? Härtill skulle behöfvas många år, helst det ej är tänkbart att någon är nog lycklig att under en enda sommar träffa alla i blommande tillstånd. Och då detta gäller blott om de stora lätt i ögat fallande vexterna, hvem förmår utreda alla öfriga klängväxter, parasiter, örter och ormbunkar? Dylika facta tala be-

gripligt äfven till den, som mindre känner vextriket, och kunna gifva Nordboen en måttstock för den lifskraft, hvilken bor i æquatorialtrakternas jord och som af en likformig temperatur och tillräckliga regn uppehålles i oförsvagad styrka. Dess karakter är, att aldrig behöfva hvila, att oafbrutet röra sig i en skapande verksamhet, hvilken jemnt motväger den under samma naturinflytelser lika hastigt och oafbrutet fortgående förstörelsen. Med denna obegränsade och med fruktansvärd hastighet allt angripande uplösning, som i den tropiska naturen förvånar eller snarare förskräcker forskaren, kan endast denna evigt friska och nyskapande kraft försona honom.

II. Literatur.

- I. *Naturgetreue Abbildungen der vorzüglichsten essbaren, giftigen und verdächtigen Pilze. Von C. A. F. Harzer. XIV—XVI Heft. Pag. X, und 105—136, Tab. 66—80 und 1 Erklärungstafel. Dresden. Adler und Dietze. 1844—45. 4:o h.*

Detta vackra arbete är afslutadt med dessa häften, i hvilka afbildningar meddelas öfver följande arter. Häft. XIV. T. 66 *Phallus impudicus* L. T. 67 *Clavaria Botrytis* Pers. T. 68 *Agaricus cyathiformis* Bull. T. 69 *Boletus calopus* Pers. T. 70 *Agaricus necator* Bull. — Häft. XV. T. 71 *Boletus cyaneus* Bull. T. 72 A. *Peziza cochleata* Bull. T. 72 B. *Pez. aurantiaca* Pers. T. 73 *Agaricus fumosus* Pers. T. 74 *Lycoperdon cælatum* Bull. T. 75 *Agar. gilvus* Pers. — Häft. XVI. T. 76 *Boletus bovinus* L. T. 77 *Merulius lacrymans* Bull. T. 78 *Morchella rimosipes* DC. T. 79 *Agaricus adiposus* Batsch. T. 80 *Ag. cæsareus* Schæff. — Förklaringsplanchen framställer slagen och formerna af hymenium, velum universale, hatten, lamellerna, ringen. Uttydningen öfver denna planch meddelas sid. IX—X. — Texten fortgår i öfrigt från och med *Agaricus alutaceus* Fr. till och med den sista af de afbildade svamparne *Ag. cæsareus* Schæff., hvarest följa register och systematisk öfversigt till hela arbetet, samt upgift på de deri anförda mykologiska skrifter. — Dessa häften öfverensstämma i fråga om

så väl afbildningar som text helt och hållet med de föregående, för hvilka Ref. förut redogjort, hvarföre han ej vidare nu behöfver derom orda.

2. *Iconographia familiarum naturalium regni vegetabilis, auctore Adalbert Schnizlein. Heft. 2—3 (hvarje häfte med 20 plancher och 5 ark text). Bonn. Henry et Cohen 4:o.*

Som Ref. vid anmälandet af första häftet (Lit. bib. 1843 s. 31) redogjorde för planen, som följes vid detta arbete, och då nu ifrågavarande häften härmed öfverensstämma, kan han för närvarande inskränka sig till upgift af innehåll.

I 2:a häftet meddelas afbildningar af följande familjer och ordningar: *Ricciaceæ* Nees, *Anthocerotæ* Nees, *Targioniaceæ* Nees och *Marchantiaceæ* Nees (alla 4 på 1 planch); *Jungermanniaceæ* Nees; *Bryaceæ*, *Andreaceæ*, *Sphagnaceæ* (alla 3 på 1 pl.); *Equisetaceæ* DC.; *Polypodiaceæ* R. Br. (på 2 plancher); *Hymenophylleæ* Mart.; *Gleicheniaceæ* R. Br.; *Schizæuceæ* Mart.; *Osmundaceæ* Mart.; *Marattiaceæ* Kaulf.; *Ophioglosseæ* R. Br.; *Salviniaceæ* Bartl.; *Marsileaceæ* Brongn.; *Isoëteæ* Rich.; *Lycopodiaceæ* Sw.; *Balanophoreæ* Rich.; *Cytineæ* Brongn.; *Rafflesiaceæ* Sch. et Endl. (på 2 blad). — Tredje häftet innehåller *Gramineæ* Juss. (på 4 blad med analys och framställning af de särskilda tribus); *Cyperaceæ* DC. (på 2 blad); *Centrolepideæ* Desv.; *Restiaceæ* R. Br.; *Eriocauloneæ* Rich.; *Xyridææ* Kth.; *Commelynaceæ* R. Br.; *Alismaceæ* Rich.; *Butomaceæ* Rich.; *Juncaceæ* Bartl.; *Asteliææ* Endl. och *Rapateææ* Endl. (båda på 1 blad); *Xerotidææ* Endl. och *Flagellariææ* Endl. (äfvenledes båda på ett blad); *Kingiaceæ* Endl. och *Calectasiææ* Endl. (på 1 blad); *Philydreææ* R. Br.; *Melantiaceææ* R. Br.; *Pontederaceææ* Rich.

3. *Icones Muscorum novorum vel minus cognitorum. Auctore Ernesto Hampe. Dec. 1—3. Tab. 30, pag. 60. Bonn. Henry et Cohen. 1844. 8:o(2 Thaler).*

Bland de kryptogama vexterna äro inga som under de sednare åren med den ifver bearbetats, som mossorna. För att un-

derlätta deras studium hafva utkommit såväl exsikkatsamlingar som planchverk, hvartill de i öfriga verldsdelar i nyaste tider gjorda insamlingar lemnat rika materialier. Det är sådana som ligga till grund och utgöra föremål för nu ifrågavarande arbete, hvare meddelas afbildningar och beskrifningar på 31 till allra största delen förut obekanta extraeuropiska arter. Plancherna äro litografierade och framställa hvardera en af K. Müller aftecknad art, utom pl. 23, som innehåller två närbeslägtade arter af *Thysanomitrium*. Texten, som e, är paginerad, utgöres af ett blad för hvarje art (utom nyssnämnda tvenne arter, hvilka äro afhandlade på samma blad); deri meddelas diagnos, hemvist, kort beskrifning öfver arten samt angifvande af dess plats bland samsläktningarna och slutligen förklaring öfver tillhörande planch. — Af de trenne dekaderna är den första dedicerad till Hooker, den andra till Montagne och den tredje till Nees von Esenbeck. Författaren låfvar att, om företaget mötes af bifall, snart lemna fortsättning. — I en särskildt bifogad upmaning, anhåller Författaren hos Botanisterne, att de ville lemna honom original-exemplar af dels mindre kända dels i och för sig sällsynta mossor för att derigenom underlätta en af honom påbörjad öfversigt af denna familj, ordoad efter naturliga affiniteten.

4. *Zur Flora Mecklenburgs. Von Joh. Rüper. Zweiter Theil. Rostock. Leopold. 1844. 296 pag. 1 pl. 8:o. h.*

Denna del af detta intressanta arbete är uteslutande egnad åt *Gramineæ*. Den allmänna delen, utgörande mera än hälften, har till föremål att granska och vederlägga den åsigt öfver gräSENS inflorescens och förklaring öfver deras blomdelar, som Schleiden i sina »Grundzüge» och på andra ställen uttalat. Förf. går härvid tillväga på ett historiskt-kritiskt sätt och visar, på grund af så väl sina egna under en lång tidsföljd fortsatta undersökningar och iakttagelser, som ock andra de mest noggranna och tillförlitliga forskares observationer och yttranden, det otillfredsställande i Schleidens förklaringsätt, hvarvid han gifver denne flera ingalunda oförtjenta tillrättavisningar med anledning af den kategoriskt-afgörande förkastelsedom han,

ofta endast till följe af sin egen subjektiva synpunkt, uttalat öfver de förklarings-försök, som andra äfven de mest utmärkta forskare framställt. — I den speciela delen meddelas först en förteckning på de arbeten, hvartill Förf. haft tillgång för bestämmande af arternas förekomst och utbredning i de länder som närmast omgifva Mecklenburg. (För Sverge uptagas allenast första uplagan af *Wahlenbergs Flora Suecica* (1826) och första delen af *Wikströms Stockholms Flora*, hvarjemte *Fries' Novitiæ* ed. 2 ofta citeras). — Derefter öfvergår Förf. till de i Mecklenburg förekommande arter af *Gramineæ*, hvarvid anföras för hvar och en dess vextställe inom landet samt dess utbredning och förekomst i kringliggande länder, hvarjemte anmärkningar stundom meddelas afseende det systematiska och fytografiska. De arter äro särskildt utmärkta, hvilka Föf. icke anser vara ursprungligen tillhöriga landets flora. — Vid *Phleum arenarium* säges att denna art ej numera förekommer i Sverge; hvarvid Förf. förbisett upgiften i *Wahlenbergs Flora*, der arten dock uptages under släktet *Phalaris*. — *Ammophila baltica* Lk. antages såsom hybrid af *A. arenaria* och *Calamagrostis epigejos*. — Likaledes betraktas *Festuca loliacea* Huds. som hybrid af *Festuca elatior* och *Lolium perenne*. — Åtskilligt annat förtjente att ur detta arbete här anföras, men som rummet ej tillåter någon vidlyftigare framställning, får Ref. hänvisa läsaren till den i många hänseenden intressanta boken, sedan han allenast derur anmärkt, att, om full indigenatsrätt kunde tillerkännas de i Kochs *Synopsis* såsom tyska uptagna *Gramineæ*, så hade Mecklenburg, efter afräkning af 20 alienast odlade arter, 107 gräs-species; tagas härifrån de Förf. anser såsom i sjelfva verket blotta afarter, återstå 102, hvarifrån ytterligare kunna afräknas *Ammophila baltica*, *Festuca loliacea*, *Triticum strictum* och *acutum*, hvilka för Förf. synas vara hybrider; bland de sålunda återstående 98 arterna äro slutligen åtminstone 17, som Förf. anser böra betraktas som invandrade eller förvildade, så att de i Mecklenburg utom allt tvifvel inhemska skulle egentligen utgöra allenast 81 arter af *Gramineæ*. — Den bifogade planchen hör till första delen och framställer en

series af enklare och mera sammansatta former af *Botrychium Lunaria*.

5. *Archiv skandinavischer Beiträge zur Naturgeschichte. Herausgegeben von C. F. Hornschuch. 1:r Th. 2:s Heft. Greifswald. Koch. 1845. p. 181—318 und 1—6. 8:o h.*

I detta häfte innehållas följande: 6. *Våren af Fries* (sid. 181—220); 7. *Om Grekernes Nymphæaceer af Fries* (s. 221—247); 8 *Fries' reservation mot en del åsigter rörande åtskilliga svenska vexter* (ur Bot. Not. 1844) (s. 247—272); dessa trenne afhandlingar äro öfversatta af Dr Beilschmied; 9 *Malms ornithologiska bidrag till Skandinavians fauna*; ur *Kröyers naturhistoriske Tidsskrift* öfversatt af Prof. Hornschuch (s. 272—298); 10. Kortare meddelanden (s. 299—318) af zoologiskt innehåll, utom den sista som utgöres dels af ett bref från Assessor Plageman i Umeå till Gartner Müller rörande en del af den förre odlade vexter, dels ock en förteckning på de vexter som Plageman och Linder 1843 odlat i Umeå. — Till slut meddelas början af förteckning öfver *Skandinavisk naturvetenskaplig litteratur*, med egen paginering som i detta häfte fortgår sid. 1—6. — Ref., som gläder sig öfver att andra häftet af denna tidskrift så hastigt efterföljt det första, hoppas att snart få meddela innehållet af äfven det tredje.

6. *Grundzüge der wissenschaftlichen Botanik von M. J. Schleiden. 1:r Th. Zweite gänzlich umgearbeitete Auflage. Mit eingedruckten Holzschnitten und 1 Kupfertafel. Leipzig. Engelmann. 1845. XX, 329 pag. 8:o h. (2 Thlr.)*

Få arbeten inom Botanikens gebit hafva under sednare tider upväckt mot sig så många vedersakare och ådragit sig så mycken polemik, som nu ifrågavarande. Ehuru den alltför skarpa och underkännande ton, som Förf. begagnar vid sina yttranden om andra forskare och deras åsigter, i betydlig mån torde föranledt det klander, som riktats mot detta arbete, hafva dock säkerligen de många deri uttalade och från hittills antagna förhållander afvikande åsigter i lika betydlig grad gjort att det

samma underkastats en sträng kritik. Det låg i sakens natur att detta arbete skulle väcka mycket upseende; att sådant skett visar sig redan deraf att en ny upplaga efter ett par års förlopp blifvit af behofvet påkallad. Den första delen deraf, som nu utkommit, är alldeles omarbetad; visserligen äro åsigter liksom planen oförändrade; men snart sagdt hvarje paragraf har underkastats revision och åtminstone partiel omarbetning, hvarvid afseende alltjemnt fästats på de sedan första uplagans tryckning utkomna arbeten och afhandlingar öfver hithörande ämnen. Många tillägg hafva också egt rum, hvilket man genast kan finna af den yttre omständigheten att sidosantalet är betydligt förökadt, oaktadt trycket i allmänhet är mera sammanträngdt. De i texten intryckta trädsnitten öka värdet af denna upplaga, enär de i hög grad åskådliggöra och underlätta upfattningen af de framställda åsigheterna rörande vexternas inre byggnad, som äfven utgör föremål för den bifogade planchen. — Ref. kan ej annat än upmana en hvar, som grundligt vill lära känna vextens bildning, att med omsorg och kritiskt studera detta arbete, hvars yttre är mycket vackert.

III. Hvarjehanda.

1. Studeranden Carl Hartman har i sistlidne April på en leråker vid Lassbybackar nära Upsala funnit den lilla sällsynta *Physcomitrium tetragonum* Br. et Schimp. (*Pyramidium tetrag.* *Brid.*), hvilken förut aldrig varit anmärkt i Sverge, och äfven i sydliga Europa är temligen sällsynt. — *Saxifraga hirculus* L. har, enligt af H:r J. Vetterquist meddelad upgift, under förra året blifvit funnen i Åsaka sockn i Vestergötland i samma trakt der *Cineraria palustris* förekommer. — Magister Dybeck har i Trollehallar nära Rössjöholm på Hallandsås funnit *Asplenium Adiantum nigrum* (se *Liljas tidning för trädgårdsskötsel April 1845*). — H:r Joh. Efvergren har tagit *Scabiosa Columbaria* mellan Röddinge och Ramsåsa samt *Eupatorium cannabinum* nära Kurremöller.

2. Professor Fraus Körte, Lärare vid ekonomiska institutet i Mögelin, dog d. 30 Januari detta år i Lüdersdorf vid

Wrietzen an der Oder. I förening med Schweigger utgaf han 1811 *Flora Erlangensis*.

3. Vid den i näst föregående nr: lemnade notis om H:r E. Munk af Rosenschölds resa får Utgifvaren nu, sedan Nr 3 af "öfversigten af Vet. Akad. förhandlingar" kommit honom tillhanda, lemna den rättelse, att enligt bref från Generalkonsul Tarras i Montevideo af d. 8 Nov. 1811, hade H:r Rosenschöld trenne månader förut erhållit tillåtelse att besöka Paraguays hufvudstad Asumpsion, dit han ock från Corrientes begifvit sig medförande sina rika samlingar. — H:r J. Vahlbergs på samma ställe omtalade bref är dateradt Kap d. 5 Jan. 1815; han hade anländt dit d. 28 föregående December och ämnade efter några månaders vistande derstädes begifva sig tillbaka till Sverige. — Till kompletterande af den i Nr 4 sid. 63 lemnade upgift på de af Regeringen beviljade anslag, anser Utg. sig böra nämna, att Magr Vidgren erhållit sina 400 rdr b:ko såsom understöd till fortsättande af sin företagna resa i Brasilien, der han hufvudsakligen sysslosätter sig med botanik, hvilken vetenskap således kan anses på sin andel hafva fått 800 rdr b:ko.

4. I de sednast hit ankomna häften af "Biografiskt lexikon öfver namnkunnige Svenska män" förekomma biografier öfver följande botanikens dyrkare: i 10:de b:s 3:e häfte: Prosten Pehr Osbeck (född 1723 död 1805) författare till "Dagbok öfver en ostindisk resa" (Stockh. 1757,) samt åtskilliga mindre afhandlingar i lärda sällskapers handlingar, deribland en "Flora Hallandica" i Göteborgs Vet. och Vitt. samballes handlingar; i 11:e bandets 1:a h.: Lektorn slutligen Prosten Johan Palmberg (död 1691) författare till "Svensk Örtekrans" Strängnäs 1684; Ryttmästaren Johan Vilhelm Palmstruch (född 1770 död 1811), hvilken började utgifva "Svensk Botanik".

5. I andra delen af Röpers "Zur Flora Mecklenburgs" s. 252 förekommer följande satiriska bit: "Råglostan eller Gassen (*Bromus secalinus*) utgör visserligen i sjelfva naturen ett svårt ogräs för landtmannen, men sådt på tjenlig grund (tålmodigt tryckpapper) och då öfriga omständigheter äro gynsamma (d. v. s. boktryckare-svärta och lättrogna själar icke fattas), kan den företråda stället för godt råg-utsäde. Till produktion af potates kan den dock icke begagnas; vill man i källaren behålla sina så kallade sätt-potater och ändock skörda potater, måste man taga Dårrepe (*Lolium temulentum*); behandlas detta på behörigt sätt (d. v. s. kupas alldeles som verkliga potater), förvandlar sig detta, förr endast från en skadlig sida kända grässlåg, i potater; utan vidare behandling lemnar det allenast hafre. — För att få hvete, utan att så det, måste man söka förskaffa sig goda fullvigtiga Hasselburger-frö af Åkerhven (*Apera spica venti*)."